

heemkundige kring
Meise -Oppem -Wolvertem

BERLA

driemaandelijks tijdschrift
jaargang 1985 nummer 10

Berla

HEEMKUNDIGE KRING
MEISE-OPPEM-WOLVERTEM
EN OMGEVING

EREVOORZITTER L. VAN HEMELDONCK
VOORZITTER R. BELLEMANS
SECRETARIS R. MOERENHOUT
PENNINGMEESTER F. HEYVAERT

REDAKTIERAAD R. BELLEMANS
M. GILLISJANS
R. MOERENHOUT
R. MOREAU
W. PAS

ONS TIJDSCHRIFT :

- . verschijnt driemaandelijks
- . jaarabonnement (+ lidgeld) 200 frank
- . los nummer 60 frank

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

ROGER MOERENHOUT
KARDINAAL STERCKXLAAN 147
1881 MEISE (OPPEM)
TEL 02-269.74.99

ZETEL VAN DE KRING :

HASSELBERGSTRAAT 21
1860 MEISE
TEL 02-269.53.15
ASLK 001-1189490-55

BERLA verzamelt alles wat betrekking heeft op onze fusiegemeente en omgeving. Bezit U oude dokumenten, registers, notarisakten, archieven, boeken, landkaarten, alaan, vroegere gebruiksvoorwerpen van welke aard ook, zichtkaarten, foto's... ? Wij vragen U vriendelijk om inzage te verlenen en bestudering mogelijk te maken.

Geef een seintje ! Dank bij voorbaat !

Meise - Hasseltberg

Eerste Europese Sint Elooiviering

Op 22 en 23 juni 1985 organiseert de Broederschap van Sint-Elooi te Meise de Eerste Europese Sint-Elooiviering.

Berla is bijzonder gelukkig met dit initiatief dat een eeuwenoude traditie nog krachtiger doorzet. Het programma van de feestelijkheden wordt in dit nummer afgedrukt.

Het is dan ook met geestdrift dat onze kring hieraan meewerkt door bij deze gelegenheid een gedenkboek uit te geven dat geschreven werd door ons medelid C. Noppen, tevens schatbewaarder van de Kerkfabriek Sint-Martinus Meise.

Het boek draagt als titel "De Sint-Elooikapel en de Sint-Elooivieringen te Meise". Het is een wel gedocumenteerd werk en rijk geïllustreerd. Het vertelt de boeiende geschiedenis van de kapel en ook van de Broederschap van Sint-Elooi.

Monseigneur Daelemans, Directeur-generaal N. S. K. O. - Geestelijk moderator van de Confrerie van Sint-Elooi, schreef het voorwoord.

Het boekje wordt U toegestuurd mits het bedrag van 150 Fr te storten op riek. 001-1189490-55 van de Heemkundige Kring Berla vzw. Indien het U beter past kunt U het ook afhalen : Hasseltbergstraat 21 1860 Meise, tel 02-269 53 15.

Hartelijke heemgroeten.

Rene Bellemans
Voorzitter

Kosters en kosterchap te Meise

Om te weten wanneer er voor het eerst een koster te Meise geweest is, zou men tot de tijd van de eerste pastoor moeten kunnen teruggaan, maar deze is niet gekend.

Indien, zoals verondersteld wordt, men daarvoor tot de 8e of 9e eeuw moet terugblikken, zal het wel lange tijd een CLERICUS geweest zijn, d. w. z. iemand die zekere lage wijdingen ontvangen heeft, de kruinschering ondergaan had (minstens zeven maal per jaar te vernieuwen) en aan het kerkelijk wetboek onderworpen was.

Hij was niet tot het celibaat verplicht, maar moest een bijzondere toelating krijgen om voor de tweede maal te huwen, in welk geval hij steeds als "bigamus" betiteld werd, hoe eigenaardig dit thans ook moge klinken. In grotere kerken was de koster subdiaken of zelfs priester.

De eerste met name gekende koster 'Johannes, custos de Menze', treedt met de eerste bij name gekende pastoor, 'Esselinus, presbyter de Menze', op als getuige van een schenking aan de abdij van Grimbergen in 1225.

Dan komt een grote leemte : in 1541 ging Jacob De Smet, koster te Meise met de hoofdman van de St. -Pieters-gilde te Mazenzele naar een in Kampenhout gehouden haagspel voor schutters.

Bij het dekenaal bezoek van 1574 wordt als koster vermeld August de Beer, 'clericus bygamus dispensatione' (die dus toelating gekregen had een tweede huwelijk aan te gaan); alhoewel hij in 1602 nog in leven was (hij kwam toen voor zes stuivers tussen in de bijdragen van de

parochie), verschijnt rond 1593 Jan of Joos Van den Broeck. Op 18 oktober 1604 tekent deze met pastoor De Boeck en kerkmeester Rombaut Van Der Haeghen een akte waarbij de aan de kerk door Elizabeth Seghers, weduwe van Jan De Moor, verschuldigde rente teruggebracht wordt van veertien tot twaalf gulden.

Jan of Joos Van den Broeck was gedurende 65 jaar koster en stierf op 82-jarige leeftijd op 12 december 1658. Zijn kleine zerk bevond zich meer dan drie eeuwen nabij de ingang van de weekkapel, doch werd enkele jaren geleden verbrijzeld en als steenslag verwerkt.

Zijn zoon en opvolger hield het niet zo lang vol : Gilliam Van den Broeck stierf reeds op 12 oktober 1669 aan de uit Wolvertem overgewaaide pest, die te Meise een 50-tal slachtoffers eiste.

Hij werd opgevolgd door Barth Verbruggen, volgens het dodenboek '50 annos custos et ludimagister insignis' (50 jaar koster en uitstekend organist); hij overleed op 23 maart 1718.

Op 28 februari 1725 overlijdt Johannes Verplast, betiteld als 'organista', zijn vermoedelijke opvolger is Henricus Van Doren, 'hujus parochiae et in Rhoda custos', die overlijdt op 7 januari 1755; hij wordt opgevolgd door zijn zoon Peeter Van Dooren die aangesteld wordt 'om het goed rapport van aenbrenger is gedaen door den Heere Pastor van Meyssche' en bleef dit tot na de Franse revolutie.

Door wie werd de koster aangesteld ? Normaal werd dit ambt verleend door de bisschop, een abdij of een belangrijke kerk, de pastoor of de dorpsheer, indien deze het recht heeft de

pastoor aan te duiden, wat op een oorsprong als eigen slotkerk zou wijzen.

Van de toen verre bisschop van Kamerrijk zien wij geen spoor. De abdij van Grimbergen krijgt rond 1250 het bedieningsrecht van de kerk van Meise, hoewel er in 1225 reeds een koster (door wie aangeduid?) in functie is en sedert 1160-1170 het kasteel Bouchout een opkomende macht is, gerugsteund door de Hertog van Brabant tegen de Berthouts, heren van Grimbergen. Wij moeten echter vaststellen dat alleen de slotheren van Bouchout en deze van Meise-dorp aanspraak zullen maken op het verlenen van het kosterschap - waarbij zij echter geen formele rechtstitel konden voorleggen.

Het huis van Immerseel had sedert lang Meise beheerst, zelfs voor Bouchout gesticht werd. Wanneer dezes erfgenaam, ridder Hendrik van Berchem en Margarete Vande Werve, zijn echtgenote, op 30 maart 1554 de heerlijkheid Meise verkopen aan Jonker Vander Ee en dezes echtgenote Anna van Bouchout (gesproten uit een bastaardtak van de heren van die naam en dus geen aanspraak kunnende maken uit hoofde van haar oorsprong) komt in de akte voor: 'met oock de collatie van de costereye tot Meys'.

Op 26 november 1667, met een aantekening 'vergunning van costereye 2 mael tegen 1 mael Bouchout' (wat protest uitlokte vanwege de baron van Bouchout, die het gehele recht opeiste) ging bedoelde heerlijkheid over naar de Vander Lindens, die deze aanspraken niet opgaven, hoewel Jan Vander Ee bij de aangifte op 1 juni 1571 bij het Leenhof van Brabant van de lenen welke hij hield van Willem van Oranje (wiens bezit door de koning van

Spanje verbeurd was verklaard) geen gewag maakt van bedoeld collatie-recht.

Wat langs de andere zijde? Wanneer in 1537 Bouchout door de kleinzoon van Everaart Vander Marck en erfdochter Margaretavan Bouchout verkocht wordt aan Maximiliaan van Zevenbergen, secretaris van de Geheime Raad (aangifte bij het Leenhof van Brabant: "Item heeft noch verclaert dat tot den huise en goeden van Bouchout behoort de collatie van de costereye van Meys") en wanneer in 1677 de familie de France-d'Assonleville Bouchout overlaat aan de Roose's, laatste eigenaars tijdens het oude regime, wordt in al deze verkopeningen het begeben van het kosterschap uitdrukkelijk vermeld onder de afgestane rechten.

Wel moet worden aangestipt dat tijdens de verkoopzittingen, waarna tenslotte Bouchout in 1677 aan de Roose's toegewezen werd, er proces-verbaal van opgemaakt werd dat een liefhebber aangaande bedoeld begevingsrecht deed opmerken dat 'het recht op de costereye ten deel ware contentieus': hij werd niet tegengesproken. Het is echter niet uitgesloten dat het een stroman was van de Roose's die op deze wijze zouden getracht hebben de prijs enigzins te drukken.

Wanneer anderzijds in 1590 de familie de Merode-van Zevenbergen in een zeer beknopte verkoopakte Bouchout overlaat aan Christ. d'Assonleville wordt over het kosterschap niet gesproken, doch de tijden waren zeer troebel, het kasteel was niet meer bewoond door de familie en over de stichtingen in de slotkapel wordt ook niet gerept. Wanneer de nieuwe eigenaar zijn koop aangeeft bij het Leenhof van Brabant ('dénombrément' van 1590), verklaart hij niettemin "Idem ay a cause de la dite terre et seigneurie la collation de la

costerye du dit Meysse...".

De thesis van Bouchout vertoont een zwak punt : de koster van Meise moest ook de kerk van St. -Brixius-Rode bedienen, maar daar waren de 'de Berghes van Grimbergen' heer en meester en had Bouchout niets te vertellen. Deze bres in de stelling van Bouchout was wel gekend, doch werd in feite handig weggestopt zodanig dat het nooit tot een incident is gekomen tussen de Roose's en de Vanderlindens welke nochtans beiden nogal kittelorig waren wanneer hun echte of ingebeelde prerogatieven in het gedrang kwamen.

Volgens een stuk van 23 februari 1658 werd de koster toen bij beurten aangewezen door de baron van Bouchout en de dorpsheer van Meise : de alsdan fungeerende koster, door Bouchout destijds aangeduid, wordt, na in aanwezigheid van twee getuigen de belofte afgelegd te hebben eerlijke dienst te verrichten, in zijn ambt bevestigd door Anna Van der Ee, erf-vrouw van Meys. Belanghebbende tekent met een kruisje...

Het archief van de familie Roose in het Stadsarchief van Brussel vermeldt dat op 17 december 1658 de toenmalige baron van Bouchout, Renom de France, vijf dagen na de dood van Joos Vandenbroeck dezes zoon Gilliam als koster aangesteld heeft. Hier is dus een duidelijk teken van afwisseling der beide families in zake aanstelling.

Een gelegaliseerd afschrift van een akte van 16 juli 1755 spreekt over de aanstelling van Peeter van Dooren als opvolger van zijn op 7 januari 1755 overleden vader, die de laatste maanden zijn funktie niet al te best vervuld had, reden waarom de zoon deze enkele maanden 'ad interim' had moeten vervullen vooraleer een formele aanstelling te verkrijgen;

deze laatste werd dan nog maar alleen verleend mits het aangaan van een uitvoerige overeenkomst, waarin de verplichtingen aan het ambt verbonden, uiteengezet worden. De vergunning wordt afgeleverd door 'vrouwe Maria Constance Vanderlinden, douarière van wijlen Mijnheer Melchior Franciscus Roose, Baron van Bouchout, Heer van Meys in qualiteyt van moeder en momberesse van haeren minderjaerigen soen mijnheer Arnoldus Melchior Franciscus Gislenus Roose, Baron van Bouchout, Heere van Meys'.

Deze geboren Vanderlinden zal wel de juiste balans gehouden hebben tussen de belangen van haar stam en deze van haar echtgenoot en zoon. De verklaringen "Heer van Meys" (slechts voor 1/9) en "recht van collatie" (slechts voor 1/2 of 1/3) moeten cum grano salis gelezen worden en sluiten gelijklopende verklaringen van andere families niet uit.

In het "Manuale Pastorales" van de pastorijs staat vermeld dat de Roose's (Bouchout) en de Vanderlinden's (Meise) zouden overeengekomen zijn bij beurten een koster aan te stellen; men kan hieruit afleiden dat geen van beiden een overtuigende en exclusieve rechtstitel kon aanvoeren en wellicht zonder meer onder elkaar een recht verdeeld hadden, dat door niemand op hoger peil opgeëist werd.

Onder de losse papieren van de familie Vanderlinden in het stadsarchief te Brussel bevindt zich een verklaring, waarschijnlijk van de hand van Barbara Vanderlinden, eerste van deze naam te Meise en fel gesteld op haar "heerlijke" rechten alhier, luidende : "costerye Meys te begeven 2 mael door Vanderlinden tegenover eens door Bouchout, omdat Vanderlinden twee en Bouchout maer 1 deel beweert te hebben in heerlyckheid Meys".

De families Roose en Vanderlinden hebben meer dan twee eeuwen zonder enige moeilijkheid naast elkaar

gewoond en meerdere kruishuwelijken aangegaan, zodat dit wel mager voorrecht, een koster aan te stellen, nooit tot enige wrijving heeft aanleiding gegeven.

De schriftelijk vastgestelde overeenkomst van 16 juli 1755 waarvan reeds sprake voorziet voor de kosterij bepaalde verrichtingen : minstens eens per week de kerk uitvegen; dagelijks stof of 'vuyligheydt' op de altaren wegnemen; de godslamp 's morgens en 's avonds verzorgen met wiek en olie; de klokken luiden voor de diensten en bij onweer evenals het daartoe inroepen van hulp indien nodig; hij moet "swarten tabbaert" laten maken, te dragen in al zijn functies; hij moet de twee overrokken, welke hij daarbij van de kerk krijgt, wassen, onderhouden en herstellen; de dagen waarop geen mis voorzien is, moet hij komen vragen of er toch een zal zijn en in dit geval de mis dienen en de celebrant helpen kleden en ontkleden; bij belet moet hij in zijn vervanging voorzien; bij plechtige diensten zal hij het wierookvat klaarmaken, alsmede wierook, was, hosties, enz.; hij zal berechtingen en ziekenbezoek, bij dag en bij nacht vergezellen; hij zal de pastoor helpen en gehoorzamen. Dit alles wordt bevestigd bij eed...

Dat kosterschap en schoolmeesterschap samengaan is normaal in het licht van wat overal elders geschiedt. Wanneer echter in 1658 de reeds 62 jaar in functie zijnde koster met een kruisje tekent, betekent dit dat hij niet kan schrijven en dus bezwaarlijk als schoolmeester kon fungeren. Is de hoog bejaarde koster op dat ogenblik niet meer in staat de pen te voeren of zou deze verplichting slechts in 1755 in de toen geschreven overeenkomst ingelast zijn, maar hoe werd er dan in die tijd onderwijs verstrekt ?

De aangegane overeenkomst is zeer uitvoerig wat de verplichtingen betreft, maar rept met geen enkel woord over de voordelen aan het ambt verbonden.

Alleszins had de koster zijn aandeel, in geld of in natura, in de gestichte jaargetijden : $1/3$ in de oudste, $1/4$ in de jongere; hij had het genot van sommige stukken grond, die aan de kerk toebehoren. Hij kon ook aanspraak maken op de zo geheten 'kostersbroden', waartoe de landbouwers moesten bijdragen naargelang de oppervlakte van de door hen bebouwde gronden, maar dit recht werd bij gelegenheid door een of andere schuldenaar betwist; de koster kon dienaangaande praktisch geen titel voorleggen en moest in geval van proces de getuigenis inroepen van de pastoor en collega's van omliggende parochies. Hij had ook zijn aandeel in de 'paaseieren' welke de pastoor deed inleveren tijdens de vasten. Ook de abdij stak wel een stuivertje toe : voor Hasselt 4 sisters rogge - waarde 11 g 16 st.

De koster bezorgde allerhande karweitjes, waarvoor hem iets toegestoken werd : zo werden enige guldens per jaar uitbetaald voor 'schuren van tin en koper van de kerk', 'opwinden en onderhoud van het torenuurwerk' en een of ander schrijfwerk (indien hij daartoe bekwaam was).

Doorgaans werd zijn functie van schoolmeester gehonoreerd door een toelage van de Tafels van de Heilige Geest (het oermodel van OCMW) voor 'het leeren van arme kinderen' en een schoolgeld vanwege de meer vermogende. Wellicht had hij ook het genot van een ambtswoning of schoolhuis : in de uitgaven van het jaar 1665 van de H. Geesttafel staat te lezen dat aan pastoor De Potter 10 gulden uitgekeerd worden voor 'huys waer de schoolmeester van die arme kinderen in ghewoont heeft'; het gaat dus om een

huis, cure- of kerkgoed, en waar-
schijnlijk gelegen in het complex
tussen pastorij en Krogstraat, toen
nog 'weg naar Amelghem' genaamd.

De koster was ook organist, school-
meester, voorzanger, landbouwer
en dikwijls ook nog winkelier en
grafdelver : kortom hij oefende een
half dozijn stielen uit en indien hij
daarbij 'geslepen en fijn, om koster
te zijn' was, slaagde hij erin de
twee eindjes van het jaar aan elkaar
te knopen.

Peter Van Doren, laatste koster
van het oude regime, staat aange-
tekend als zijnde overleden op 24
september 1807 "annis 52 ecclesia
parochialis in Meys custos. Aet.
76"; zijn vrouw Anna Maria Quintens
overleed enkele dagen later (29
september 1807).

Ondertussen had de Franse revolutie
alle tekens van vroegere feodaliteit
weggevaagd en in 1807 schijnen
noch de Roose's noch de Vander-
lindens aanspraak te hebben ge-
maakt op verdere bemoeiingen inzake
aanstelling van een koster en viel
het recht daartoe als een rijpe vrucht
in handen van de normale begever,
d. w. z. de pastoor.

Pastoor Nica trad zo goed in de rol
van begever dat hij het nuttig achtte
eveneens een lastenkohier van de
beoogde funktie op te stellen; hij
liet zich daarbij leiden door de
richtlijnen van de overeenkomst van
1755, waarvan reeds sprake, maar
trok de touwtjes nog wat aan.

Zo geldt als punt 1 van de "ordon-
nantien dewelcke den onderschreven
coster van Meys sal verplicht zijn
te onderhouden" : " Hij sal den Eerw.
Heer Pastoor in alle punten syner
bedieninge aensien en achten voor
synen principaelen meester, en syn

orders met leersaemheyt, eerbiedig-
heyt en vlytigheyt volbrengen".
Zonder toestemming mag hij niet
buiten de grenzen van de parochie
gaan; bij verplaatsing binnen de
parochie moet hij thuis zeggen waar
hij heen gaat, om steeds onmiddellijk
bereikt te kunnen worden. Indien hij
verhuist, mag hij niet verder van de
kerk gaan wonen dan nu. De kerk
moet hij minstens tweemaal
'teenemael uytkuyschen'; koper en
tin moeten tegen de feestdagen 'ge-
schuert' worden; hij moet de toegang
tot het 'oxael' verbieden aan onbe-
voegden; wanneer de pastoor hem
met iets gelast zal hij 'daer voor alle
andere werk verlaten".

Van schoolmeesterschap wordt er in
de overeenkomst niet gesproken.
Zoals vroeger is het kosterschap een
eenzijdige verbintenis en wordt over
als tegenprestatie noodzakelijke voor-
delen niet gerept. De eedformule wordt
ongeveer behouden en de verklaring
desaangaande wordt ondertekend door
een nieuwe koster Johannes Seghers
en Pastoor G Nica schrijft het 'quod
attestor' neer op 3 november van
hetzelfde jaar. Hiermede was de
invloed van de feodaliteit op het
kosterschap geruisloos en toch definitief
gebroken en de toestand genorma-
liseerd.

De oude spreuk 'de schoolmeester die
moet de schoenen maken en de pastoor
die moet ze repareren' wijst op het
enge verband tussen de rol van de
onderwijzer en die van de dorpsherder.

In de 19de eeuw zal de parochiegeeste-
lijkheid de onderwijsopdracht die de
koster in vroegere tijden hoe dan ook
vervulde, ter harte nemen.

Lucien van Hemeldonck (†)

De fresco's van de St.-Martinuskerk

1° Uitvoering van de Fresko's

De kerk van Meise werd gedurende de Beeldenstorm bijna totaal verwoest. Alleen het koor van de kerk zou gedeeltelijk overeind gebleven zijn. Naar alle waarschijnlijkheid was dit een constructie van na 1500.

Gedurende de daaropvolgende contra-reformatie werd in 1626 eerst het schip, in 1631 de linker-zijbeuk en in 1642 de rechter-zijbeuk van de kerk opgetrokken. Opdrachtgever was de Abt OUTTERS van de abdij van Grimbergen, die de jurisdictie had over de parochie Meise. De pastoor van Meise was alsdan de norbertijn Ludovicus Moreau.

Vermits fresco's schilderijen zijn op natte bepleistering kan men veronderstellen dat deze fresco's moeten dateren van ongeveer de helft van de XVII^{de} eeuw. Zij werden geschonken door de familie Charles d'Assonville, die toen kasteelheer was van de burcht van BOECHOUT te Meise (1607-1651). Naar gewoonte in die tijden werd de familie d'Assonville zittend op een bidstoel, voorzien van hun wapenschild, door de schilder gepenseeld op het tafereel 'De dood van Onze Lieve Vrouw' in de linker-zijbeuk.

Aan wie moeten de fresco's nu toegeschreven worden. Hierover zijn de meningen verdeeld. Volgens Middelker, die de fresco's later restaureerde, zouden ze moeten toegeschreven worden aan Frans Floris (Frans de Vriendt) nederlands romantisch schilder, geboren te Antwerpen en aldaar overleden in 1570. Hij was leerling van de grote meester Barend van Orley. Schilders uit deze school hebben gewerkt in opdracht

van de abten van Grimbergen. Volgens de periode waarin de fresco's werden geschilderd lijkt deze veronderstelling minder waarschijnlijk.

Volgens Delestre, norbertijn van de abdij, zou men de fresco's moeten toeschrijven aan Prior Gaspard Van Der Schueren, norbertijn van de abdij van Grimbergen (L. Goovaerts : Ecrivains, savants de l'ordre de Prémonstré. Dictionnaire bio-bibliographique 1-IV, Brussel / J. D. Meyer Grimbergen "Laus Brabantiae 1958). Van Der Schueren schilderde eveneens het portret van Prelaat Van Campenhout waarop vermeld staat "A. D. Gerardus Van Campenhout monasterij Grimberg, abbas ac 1615". Op dit portret staat eveneens Van Der Schueren afgebeeld met als tekst "aetatis suae 64". Daarenboven blijkt dat Van Der Schueren eveneens een tijd hulppastoor is geweest te Meise.

2° Eerste beschadiging der fresco's

Volgens de "Manuale pastoris de Meys" sloeg op 11 juni 1735 de bliksem in op de kerktoren. De toren brandde uit en een groot deel van de kerk werd zwaar beschadigd. Alles moest hersteld worden : deze herstellingen hebben 904, 14 gulden gekost.

Hoe erg de fresco's beschadigd werden is niet geweten. Wel werden de fresco's nadien met een vernislaag overdekt. Heel waarschijnlijk waren de fresco's zwart van de rook en werden ze na reiniging met een vernislaag overtrokken om de kleuren wat heller te maken.

3° Tweede beschadiging der fresco's

Gedurende de Frans revolutie (1789-1799)

Fresko rechterzijbeuk

bovenaan : Het laatste oordeel

links : bekering van St Hubertus

rechts : liefdadigheid van
Sint Martinus

(Fresko's rond 1900 volgens
"Inventaire des objets d'art
1904".)

werden de kerk en pastorie van Meise zwaar beschadigd. Nadien werden de buitenkant van de pastorie en de binnenkant van de kerk met een laag witkalk overdekt. Daardoor verdwenen eveneens de fresco's onder een kalklaag.

Ten tijde van pastoor Bosselaer was de kerk van Meise van binnen en van buiten in een zeer slechte staat. Op sommige plaatsen brokkelde de laag kalk af en zo werden dan de fresco's in 1861 terug ontdekt.

Rond 1862 werd er door architect Appelmans, op aandringen van graaf Amedée de Beaufort, voorzitter van de kerkfabriek St Martinus, een plan opgesteld om de kerk te herstellen.

Maar de som door de bouwmeester gevraagd was voor de kerkfabriek veel te hoog en er werd afgezien van de herstellingen.

Op 4 augustus 1880 werd E.H. C. Van Daelem geïnstalleerd als pastoor te Meise. Op 4 september 1889 kwam kardinaal Goossens voor de eerste maal in onze kerk de kinderen het vormsel toedienen. Hij verzocht de pastoor de kerk zo haast mogelijk van binnen en van buiten te herstellen. Hij gaf de pastoor de raad zich zo vlug mogelijk, en met zijn groeten, in verbinding te stellen met de Heer Duqnolle en architect Van Ysendyck. Duqnolle was de oom van twee ministers en Van Ysendyck was lid van de commissie van monumenten.

In de "Manuale pastoris de Meys" schrijft pastoor Van Daelem aangaande de herstellingen :

"De herstellingen van de kerk begonnen op 26 juli 1895 door bouwmeester Barbier, leerling van Van Ysendyck en door de aannemer Vuy. Men had de twee zijaltaren weggenomen om te zien of de fresco's nog 'weerdig' waren van hersteld te worden. De commissie van monumenten, waarvan graaf Amedée de Beaufort president was, werd er bijgeroepen en deze besloot dat ze in zeer slechte staat waren en nog van weinig weerde."

"Op 10 augustus 1895 is men begonnen met zeer voorzichtig de kalklaag te verwijderen. Zodra de schilderijen vrij waren werd de commissie van monumenten teruggeroepen. Deze zond de kunstenaars Albert de Vriendt, Van Ysendyck en Frans Meerts. Na onderzoek hebben ze dadelijk besloten dat ze weerdig waren van hersteld te worden."

"Frans Meerts, een man die vele jaren in Italië verbleven had en de werken van Rafaël grondig kende, vond dat zij moesten voortkomen van een leerling van de grote meester Barend van Orley. Frans Meerts werd door de minister van Schone kunsten, De Bruyn, aangesteld om de herstellingen der fresco's op zich te nemen. Maar nauwelijks was hij begonnen of hij overleed. Zelf had hij zijn leerling Middeleer aangeduid om zijn werk voort te zetten. Middeleer heeft zijn werk beëindigd in de maand oktober 1897."

"De commissie van monumenten was vol lof over het resultaat en AL de gazetten van Brussel, zowel de liberale 'Le Petit Bleu' (7 november 1797 - kostprijs 5 centiem) als de katholieke hebben er aller schoonste en aller lof-

rijkste artikels over geschreven."

De herstellingen van de kerk waren onder impuls van pastoor Van Daelem tot stand gekomen, tegen de zin van de kerkfabriek. Men was eerst begonnen met een proefrestauratie van de St Petrus door de Brusselse restaurateur Frans Dauge. Dit kostte 200 Fr en dat vond de kerkfabriek veel te veel en ze lieten de andere apostelen die op de pilasters stonden verwijderen. De herstellingen van de fresco's heeft 6.000 Fr gekost.

4° Derde beschadiging der fresco's

Op het einde van de tweede wereldoorlog werd het dak van de kerk beschadigd, zodat er water in de muren drong waarop de fresco's aangebracht waren. Dit had voor noodlottig gevolg dat de bezettingslaag zowel als de grondering loskwamen en er na korte tijd op verschillende delen van de fresco's schimmelveerschijselen optraden.

Zodra door het gemeentebestuur het dak hersteld was deed E. H. Pastoor Brams in 1953 beroep op een restaurateur ten einde te kunnen vaststellen wat er diende gedaan te worden. Op dat ogenblik was de schade nog betrekkelijk gering, doch er diende zonder dralen gehandeld te worden. Maar aangezien de kerk onder de 'goede zorgen' van de commissie van monumenten is geplaatst, mag er niets ondernomen worden zonder toestemming van de minister na een gunstig advies van de commissie van monumenten.

Daarom werd er contact opgenomen met de Heer Naessens, wonende te Meise en lid van de commissie van monumenten. Deze verzocht de restaurateur om een beschrijving van de schade en de methode van restaureren. Dit werd verstuurd op 7 oktober 1953 samen met een volledig bestek en een lijst met

referenties van restauraties door hem uitgevoerd onder toezicht van de commissie van monumenten.

Op 15 juli 1955 stuurt de commissie van monumenten een brief naar de minister waarin ze verzoekt de fresco's zo vlug mogelijk te doen herstellen. Niettegenstaande herhaald aandringen van de restaurateur gebeurde er niets, tenzij dat de fresco's reeds voor één derde deel van de oppervlakte ten onder gingen.

In maart 1959 diende de restaurateur een verzoek in bij het gemeentebestuur tot opheffing van zijn opdracht, daar hij geen waarborg kon geven voor het wellukken van de restauratie.

Op 17 november 1959 brengt de commissie van monumenten een bezoek aan de St Martinuskerk om zich te vergewissen van de toestand der fresco's. Op 16 december 1960 komt er voor de eerste maal een uitvoerig verslag van de Heer Marijnissen, onderdirecteur bij het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, bij het gemeentebestuur en bij de pastoor van Meise. Hierin stelt Marijnissen voor, de RESTEN van de OORSPRONKELIJKE fresco's door een aangepaste behandeling te fixeren en vervolgens te reinigen. Verder zouden alle zones die in de 19de eeuw werden toegevoegd tot op de muur verwijderd worden. Hij vraagt eveneens of deze stellingname kan aan-

Fresco linkerzijbeuk

bovenaan : overlijden van de
Heilige Maagd Maria

links : aanbidding der herders

rechts : boodschap aan Maria

(Fresco's rond 1900 volgens
"Inventaire des objets d'art 1904").

vaard worden door het gemeentebestuur en de kerkraad. Hierop antwoordt het gemeentebestuur dat het geen opdrachtgever is. Volgens leden van de kerkfabriek heeft E. H. pastoor Brams deze brief nooit voorgelegd aan de kerkraad. Waarschijnlijk kon hij niet akkoord gaan met de stellingname van de Heer Marijnissen. Hierdoor vallen de besprekingen terug stil.

In het jaar 1962 gebeurt dan het onvoorstelbare... De fresco's worden zonder enige officiële toelating met een vuile grijze laag latexverf overdekt. Dit had dan voor gevolg dat de Heer Marijnissen niet meer te spreken was over de fresco's van de Sint-

Martinuskerk van Meise. Spijts alle verdere tussenkomsten zoals van Minister Chabert, van de Heer Naessens en van Prof Steppé, worden alle voorstellen van de kerkfabriek afgewimpeld. Voor de Heer Marijnissen kon er niets meer gebeuren vooraleer deze latexlaag terug verwijderd was.

Men kan zich de vraag stellen of het voor een gebouw niet beter is, niet onder de bescherming te staan van de commissie van monumenten want dan zou kunnen ingegrepen worden door de kerkfabriek of het gemeentebestuur.

C. Noppen

Meise - Hasseltberg

*Eerste Europese
Sint Elooiviering*

22-23 juni 1985

20 jaar KWB te Westrode

In onze gemeente zijn er heel wat bloeiende en actieve verenigingen die vooral in de kleinere parochies een belangrijke plaats innemen in het socio-culturele leven.

Als één van die verenigingen 20 jaar jong wordt, is zulks beslist een gelegenheid om even terug te blikken en herinneringen op te halen over al wat er tijdens die 20 jaar zoal gebeurde.

Dit jaar vierde de KWB - afdeling Westrode haar 20-jarig bestaan. Deze gebeurtenis werd in Westrode uiteraard gevierd. Het was een prachtig feest met bovendien een rariteit : ditmaal waren het de mannen die werkten, de vrouwen waren tijdens het feest vrij van dienst...

Een prachtige dia-reeks schetste het verleden van de KWB-Westrode en hoe het eind 1964 begon met een initiatief van vijf Westrodenaren welke in Ramsdonk en Londerzeel lid van KWB waren.

Na enkele voorlichtingsvergaderingen werd begin februari 1965 de afdeling Westrode van de KWB opgericht. Het bestuur bestond uit Jan Van Caesbroeck, Maurits Lamberts, Jozef Van Hoeck, Louis De Buyser en pastoor Ramaekers.

Reeds dat jaar organiseerde de nieuwe afdeling haar eerste familiale

reis. Naast de vele familiale ontspanningsreizen organiseerde de KWB reeds vijf reizen naar Lourdes. Ook dit jaar staat Lourdes op het programma.

In 1966 werd in samenwerking met enkele leden van de oude toneelbond het amateurtoneel opnieuw leven in geblazen. Het werd meteen een vaste waarde in het KWB-gebeuren te Westrode.

Datzelfde jaar werd de basis gelegd van de KWB-bibliotheek. Dank zij boeken van de Reinaertreeks geschonken door KWB Brussel en vele andere giften beschikte Westrode over zijn bibliotheek. In 1976 werd ze door de staat, provincie en gemeente erkend. In 1981 werd ze overgenomen door de gemeente en ingeschakeld als uitleenpost voor Westrode van de openbare gemeentelijke bibliotheek.

Ook het jaarlijks Sinterklaasfeest waaraan thans alle parochiale verenigingen aan meewerken, is gegroeid uit een KWB-initiatief.

Verder organiseerde de vereniging allerlei studiekringen, al dan niet met succes. Ook een hobby-tentoonstelling en sportmanifestaties allerhande werden ingericht. In de reeks ontspannings-activiteiten : dienen zeker de jaarlijkse kaartavonden vermeld te worden.

De dag van de derde leeftijd is voor KWB-Westrode nu reeds 12 maal een geschikte gelegenheid om te bewijzen dat dankbaarheid aan allen die voorafgingen in de strijd voor een beter menswaardig bestaan in Westrode niet ijdel is.

Dit beknopt overzicht van de activiteiten welke de KWB-Westrode in die 20 jaar organiseerde, toont duidelijk aan dat de samenhang zoals in de goeie oude tijd, in het kleine landelijke Westrode nog bestaat. Zoiets moet gevierd worden.

Berla ging op reis...

Op 11 mei 1985 gingen Berla en het Davidsfonds voor het eerst samen op reis naar de Nederlanden in Frankrijk. Ons eerste reisdoel was Bavay.

Vanuit Asse namen we de heirbaan hier naartoe. Voorzitter Bellemans van Berla verwelkomde de aanwezigen alsmede de chauffeur. Ook Peter Carrière nam de micro, gaf enkele toelichtingen over Frans-Vlaanderen en liet enkele boeken over dit thema in de autobus rondgaan.

Te Bavay zochten wij op het marktplein een herberg op om onze boterhammen of koeken aan te spreken, bij het drinken van een glas Frans of ... Belgisch bier.

Bij het standbeeld van Brunhilde werd verzamelen geblazen. Rene Bellemans vertelde ons over het wel maar vooral over het wee van deze koningin (gevierendeeld worden is niet niks...).

Nadien trok ons gezelschap naar het museum, waar een dia-reeks ons een eerste totaalbeeld gaf van de streek en haar geschiedenis. Wij kregen een beter inzicht over Bavay als wegenknooppunt en hoofdstad van de Nerviers. Ook de latere verovering door de Romeinen en het uitbouwen van de stad tot bevoorradingsplaats van het Romeins "Rijnleger" werd belicht.

Met een bevoegde gids bezochten wij ook de opgravingen van deze Romeinse stad. Zij wist, door haar boeiende uitleg, deze stad met zijn forum, zijn curie en zijn kleine winkeltjes onder het "welwillend" oog van de vele Goden, tot leven te brengen. Het was indrukwekkend te staan op een plaats van een verdwenen beschaving van bijna 2000 jaar geleden, die zo ingrijpend de geschiedenis van onze gewesten heeft bepaald.

Ondertussen kregen wij honger en de autobus bracht ons naar het woud van Mormal, een overblijfsel van het Kolenwoud. Daar deden wij ons tegoed aan de Flamische (kaastaart) en andere gerechten. Sommige leden vonden dat de hoeveelheid wel wat karig was toegemeten.

Na een kleine wandeling in het woud vertrokken wij naar het versterkte stadje Le Quesnoy. Eens een grensstad van het graafschap Henegouwen, ontstaan door de bouw van een kasteel rond 1150, waarvan alleen een ingangspoort uit de 13de eeuw bewaard bleef.

Dit stadje werd door de Fransen veroverd in 1659 en in 1665 "geannexeerd" door Louis XIV. Het werd uitgebouwd als een bolwerk tegen de Spaanse Nederlanden. De wallen werden door de Franse ingenieur Vauban verbeterd en versterkt in de jaren 1668 tot 1673. De omwalling bleef tot heden wondermooi bewaard in zijn oorspronkelijke vorm, met zijn 8 bastions, zijn brede wallen en muren. Een klein wonder... vond onze jeudige Franse gids.

Na een rit van 45 km in de streek van Kamerijk, gingen wij op zoek naar de Scheldebron. Wij vonden eerst een gedeeltelijk ondergronds verbindingskanaal Oise-Schelde; wat later een uitgedroogde Scheldebron, dit volgens een aanduiding op een plaatje langs de weg.

Te Gouy vertraagde de bus om vlug een blik te werpen op de ruïne van de eens machtige Witherenabdij op de Sint Maartensberg, maar verwoest tijdens de Franse Revolutie. Een honderdtal meter verder draaide de bus een veldweg in en verschole door enkele olmen, essen en struiken vonden wij de Scheldebron, ooit gelegen op de grens van de Zuidelijke Nederlanden. Van hieruit begint de "Scaldis, Escaut, Schelde" haar loop door de Nederlanden om na 430 km als een brede zeearm

Afbeelding van gedenkpenning uitgegeven door ESPA ter gelegenheid van de aankoop van de Scheldebron.

van de delta van Maas, Rijn en Schelde zich in de Noordzee te werpen.

Onze voorzitter las de Latijnse tekst op de steen bij de bron : "Felix sorte tua Scaldis..." en ook de vertaling : "Schelde, kristalheldere bron...".

En de bron was helder en stroomde rijkelijk. Spontaan zongen enkelen het lied "De Schelde" van K. Mestdagh. Nadien daalden sommigen de trappen af om hun handen onder te dompelen in het Jeudige Scheldewater en een frisse teug te nemen aan de heldere

bron. Anderen lieten zich vereeuwigen op foto of dia... Immers deze plek is ook een beetje van ons. Sinds 19 mei 1984 werd 2,5 a grond met de bron aangekocht door ESPA, een Belgische vereniging van maritieme journalisten. Op deze plaats dachten wij ook terug aan al die kunstenaars die ooit door deze stroom geïnspireerd werden in hun woord- en toondichtkunst, in hun schilder- en beeldhouwkunst.

Laten we hopen dat door ESPA de eerste stap is gezet in de strijd tot het zuiveren van het Scheldewater zodanig dat Neptunus binnen enkele jaren zijn scepter kan zwaaien over het vissenrijk der Schelde... Revivat Scaldis... of blijft dit maar een vrome wens ?

Wij verlieten de bron op zoek naar een 'bistro' om een Picot of Pernod te drinken, maar tevergeefs, het werd dan maar een relais aan de autoweg in Belgisch Henegouwen.

In de beste stemming kwamen wij in de dorpjes van Meise toe. Het was goed geweest. De inrichters haalden alle eer van hun werk en dat verdient een welgemeend : dank U.

M. Van den Broek.

(Nvdr : In ons volgende nummer zullen wij een groepsfoto "aan de bron van de Schelde" afdrukken.)

Opgravingen Bavay

Eerste Europese Sint Elooiviering

Feestprogramma

Vrijdag 14 juni:

Opening van 5 tentoonstellingen i.v.m. Sint Elooï te Noyon en Béthune (Frankrijk), Dülken (Duitsland), Antwerpen en Meise.

Iedereen wordt verwacht vanaf 19 u 30 aan de Raiffeisenkas, Nieuwelaan 110 te Meise (ruime parkeermogelijkheden), vervolgens in de Generale Bankmaatschappij, de B.A.C., de Kredietbank, de A.S.L.K. en het Gemeentekrediet.

Rond 22 u bieden de verschillende deelnemende banken U een receptie aan met streekbieren.

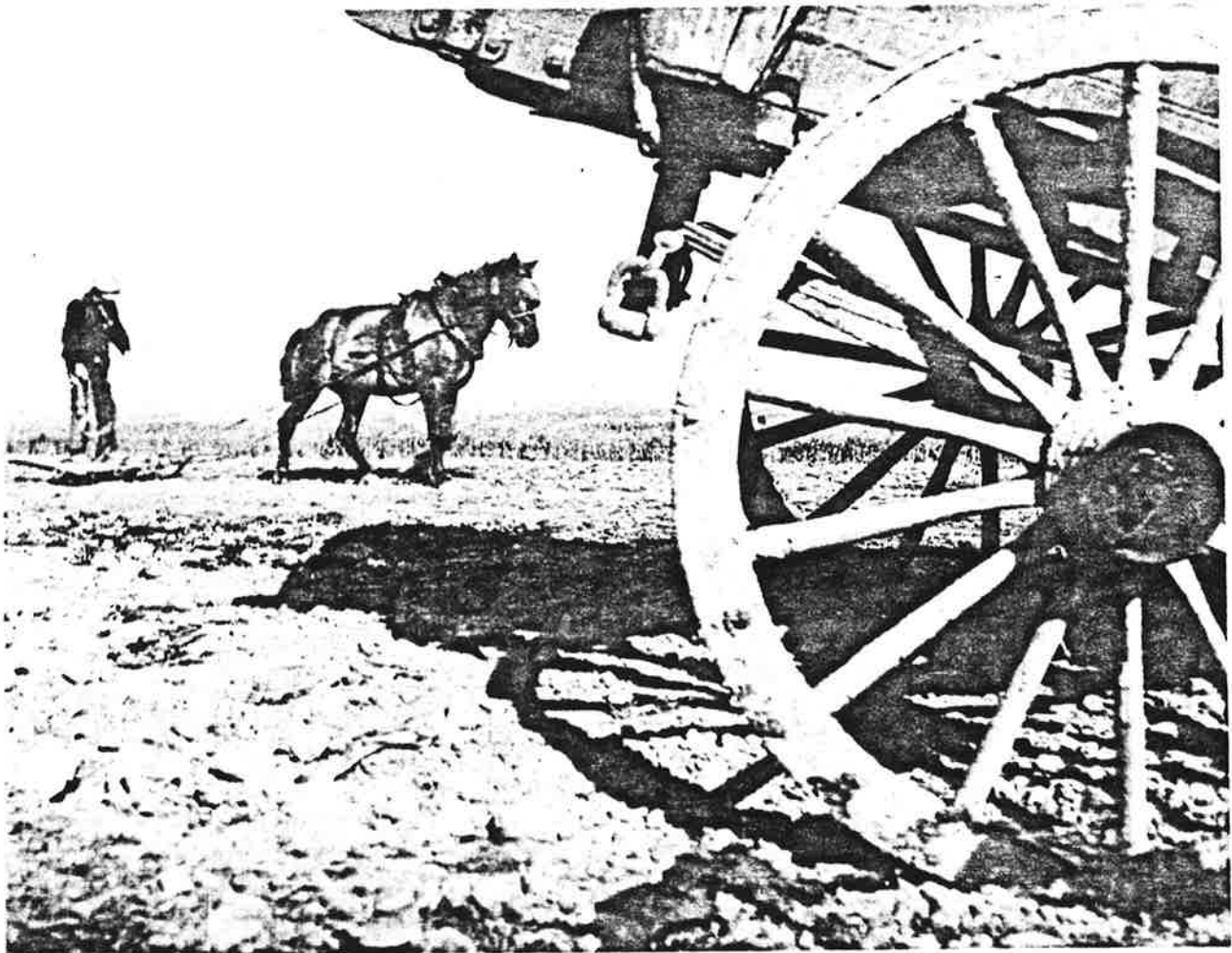
Zaterdag 22 juni:

- 13.00 u Grote jaarmarkt te Wolvertem (klein vee, runderen, koeien en stieren, + speciale prijskamp voor zware Brabantse trekpaarden, rijaarden en pony's.
- 15.00 u Aankomst buitenlandse gasten uit Noyon, Béthune en Dülken.
Ontvangst op het Gemeentehuis door de Burgemeester, Schepenen en gemeenteraadsleden samen met de gastgezinnen.
- 15.30 u Bezoek aan de jaarmarkt met de buitenlandse gasten.
- 16.00 u Uitreiking prijzen van de Kindertekenwedstrijd i.v.m. Sint Elooï, georganiseerd door het Gemeentebestuur.
- 20.00 u Academische zitting i.v.m. Sint Elooï te Meise, met muzikale omlijsting en afgewisseld met dia's in overvloeiing over de aanstelling tot ere-gezel van vrienden uit Noyon, Béthune en Dülken in de kleine zaal van het Sport- en Recreatiecentrum te Meise.

Iedereen wordt hartelijk uitgenodigd op deze viering.
Daarna gezellig samenzijn met onze buitenlandse gasten met streekbieren.

Zondag 23 juni '85:

- 10.00 u Verzameling van de ruiters, tractorbestuurders, landbouwalaam, oude paardenkoetsen, «old-timers», enz...
- 10.30 u Plechtige H. Mis in concelebratie - in openlucht vóór de kapel, door Mgr Daelemans, Directeur-Generaal van het N.S.K.O.
Ommegang.
Toespraken door dhr P. De Keersmaeker, Staatssecretaris van Landbouw en Europese Zaken en van Burgemeester Fr. Kerremans wegens de gemeente en Frans Heyvaert vanwege de Broederschap van Sint Elooï. Wijding van de speciale bedevaartkruisjes en bedevaartvaantjes. Zegening der ruiters en andere deelnemers.
- 11.45 u Feestelijke stoet naar Meise-Centrum met op kop Sint Elooï en Smidje Smee te paard, de verschillende ruiterverenigingen en manèges, een paardentram, «old-timers», oude paardenkoetsen, de verschillende aanwezige broederschappen, Smidje Smee en helper op zijn smidsewagen, enz...
Ondertussen beiaardconcert door ere-gezel Pater Feyen.
- 12.45 u Sint-Elooïmaal.
Vooraf inschrijven verplicht vóór 10 juni.
Menu Sint-Elooïmaal tegen de prijs van 300 fr./persoon (Breugheltafel).
Witte en zwarte pensen met appelmoes - balletjes met kriekjes - kip, sla en koude aardappelen - paté en rauwe hesp - kramiek en vlaai - rijstap met bruine suiker - wit en bruin brood.
- 14.00 u tot 16.00 u : bezoek samen met de buitenlandse gasten aan de verschillende tentoonstellingen.
- 13.00 u Rommelmarkt, marktkramers, Sint-Elooï-jogging, stoet van Philomena-vrienden uit Grimbergen, oude ambachten, optreden van de fanfare, enz... ingericht door de Middenstandsvereniging van Meise.
- 17.30 u Vertonen van een video-opname over de tweedaagse feestelijkheden in de kleine zaal van het Sport- en Recreatiecentrum.

INHOUDSOPGAVE

- 1 Eerste Europese Sint-Elooviering
- 2 Kusters en kusterschap te Meise
- 7 De fresco's van de St. -Martinuskerk
- 12 20 jaar KWB te Westrode
- 13 Berla ging op reis...
- 15 Programma St. - Elooviering
- 16 Inhoudsopgave

V E R Z E K E R I N G E N

ROGER MOERENHOUT

Kardinaal Sterckxlaan 147

1881 M E I S E (Oppem)

tel : (02)269.74.99

**DE NOORDSTAR
EN BOERHAAVE N.V.**

de eerste vlaamse
verzekeringsmaatschappij

gent 091/25 75 15

kulturele stichting NOORDSTARFONDS v. z. w.

BERLA wordt gesteund door de

ASLK

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRETEKAS

we doen met je mee

ASLK KANTOREN TE MEISE EN WOLVERTEM

HET GEMEENTEKREDIET

ECHT KULTUURVRIENDELIJK

vraag een catalogus van onze publicaties

GEMEENTEKREDIET - MEISE

J. L O M B A E R T S

Brusselsesteenweg 82

1860 MEISE

Tel : 02-269.11.93

GEMEENTEKREDIET - WOLVERTEM

T. V A N P R A E T

Hoogstraat 6A

1870 WOLVERTEM

Tel : 02-269.00.74